

Гончарук В. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури,
українознавства та методик їх навчання,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

ДЖЕРЕЛА ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Василь Симоненко – поет-«шістдесятник». Недовгим був його життєвий і творчий шлях (прожив 28 років), та його поезію знають як у нашій країні, так і за її межами. Ліричний герой В. Симоненка – це образ сина-патріота, який гостро відчуває свій зв'язок із рідною землею і готовий на самопожертву за щастя України:

Коли мечами злоба небо крас
І крушить твою вроду вікову,
Я тоді з твоїм ім'ям вмираю
І в твоєму імені живу! («Україні», 1962) [2].

І сьогодні поезії В. Симоненка хвилюють людські серця, кличуть до дружби, праці, закликають до боротьби.

«Як грім народжується з тиші, так з глибини нашої землі, з надр нашого народу вибрунькується нова поетична індивідуальність, виникає щира, тверда, упевнена мова В. Симоненка, що уміє, знає, як сказати читачам. Якщо молодий поет переживає радість першовідкриття світу ідей і художніх образів, то для нас – це першовідкриття таланту» – так високо оцінив творчість В. Симоненка О. Гончар (*передмова «Витязь молодой української поезії»*) [3, с. 5].

Упродовж короткого життя В. Симоненко написав поезії, провідною темою яких є любов до рідної землі, відповідальність за її долю, новели, пробував створити кіносценарій зі студентського життя, став автором численних статей, театральних і літературних рецензій, створив три казки для дітей і дорослих: «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож в країну Навпаки», «Казка про Дурила».

Поетична творчість В. Симоненка живилася джерелами народного життя, піснями, скорботою і радощами простих людей, любов'ю до рідного краю. Враження дитинства, повоєнні труднощі навіяли поезії **«Ніч»**, **«Баба Онися»**, **«Жорна»**. У вірші «Жорна» автор зображує людей, які в роки війни змушені були користуватися жорнами. Є. Сверстюк про цей вірш і його автора писав так: «Він піднявся до верхніх щаблів сучасної культури і вмів бачити колгоспника на тлі космічного віку – весь діапазон крайностей життя і «парадоксів доби» [5].

Особливістю творчості В. Симоненка було те, що сюжети для своїх творів він брав із реального життя. Автобіографічним можна вважати вірш **«Кривда»**. Поет не тільки співчуває скривдженій злим сусідом дитині, а й оправдує помсту Івася. І. Кошелівець зазначав, що матері «у Симоненковій поезії віддано стільки щирої уваги, скільки в нашій літературі не траплялося вже, либонь, від Шевченка» [6]. Зворушливі і задушевні слова знайшов поет, звертаючись до матері. Колискова матері, білі лебеді на стіні рідної хати, поля, верби й тополі все життя супроводжували письменника, ставши часткою його духовного багатства. Із цих образів складається такий шедевр, яким стала пісня **«Лебеді материнства»**. Образи матері і Вітчизни у творі стоять поруч, бо для кожної людини вони священні. Саме матір і Батьківщина роблять людину сильною і непереможною. Як материнський заповіт, звучать рядки поезії:

Можеш вибирати друзів і дружину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,

*Та не можна рідну матір вибирати (**«Лебеді материнства»**, 1962) [3].*

У поезіях митця зустрічаються думки-сподівання, що люди його пам'ятатимуть. Дійсно, хоча життя поета обірвалося дуже рано, його поезія живе і, сподіваюсь, ще не одне покоління захоплюватиметься чарівними рядками Симоненкових поезій. У вірші *«Пам'яті Василя Симоненка»* харківський поет Микола Побелян написав:

Я Симоненка

Переріс літами –

Яка несправедливість

На землі:

Пересічні Миколи – разом з нами,

А помирають Віщі Василі [5].

Поезія В. Симоненка вийшла з глибин народного життя, з мужності народу, з його горя і героїчної боротьби. Не судилося його таланту розкритися повністю, але те, що він створив, житиме вічно. Простотою, щирістю вислову, глибоким проникненням у душу людини зачаровує його поезія. Читаючи його твори, відчуваєш дух патріотичної самопожертви і непокори, могутній вибух пристрасті і гніву, любові і ненависті.

Одержимий любов'ю до матері-України, він і нас закликає любити Вітчизну, дорожити нею:

Не шкодуй добра, мені, людині,

Щастя не жалій моїм літам –

Все одно ті скарби по краплині

Я тобі закохано віддам («Світ який – мереживо казкове!..») [1].

Художня палітра поета багатюща. Він сміливо випробовував себе в різних жанрах. У його творчому доробку є і твори громадянської лірики, й інтимні поезії. В. Симоненко – тонкий лірик. Його поезії – звернення до вічних цінностей людства: кохання, дружби, подружньої вірності. Їх значущість у тому, що кожен знаходить у них своє, близько до серця приймає долю ліричних героїв.

Із-під пера поета вийшли і дошкульні сатиричні епітафії, і твори такого улюбленого народом жанру, як байка. Він також писав віршовані жарти і казки для дітей. Творчий діапазон В. Симоненка досить широкий, про що свідчить і поезія, і художня проза.

Мудро сказав про місце і роль В.Симоненка в літературі, про значення його поезії Олесь Гончар: «Серед літераторів трапляються й такі, без яких їхня доба могла б спокійно обійтись, нічого істотного не втративши. А є такі, що стають виразниками свого часу, живими нервами його драм і борінь, відтворюють у собі самий дух епохи...» [5].

Саме до таких митців і належить В. Симоненко. Його творчість давно стала часткою нашого буття, часткою повітря, яким ми дихаємо, і тих ландшафтів, що нас чарують, і помислів, якими живемо.

Не змеркла з літами зоря майстра поетичного слова. Є у його творчій доробку і те, що справедливо можна назвати класикою. Уся його творчість просякнута життєствердним настроєм:

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!

Здрастуй, свіжосте нив!

Я воскрес, щоб із вами жити

Під шаленством весняних злив («Тиша і грім», 1961) [1].

Написав В. Симоненко і казки, адже казки обожнюють усі – чи то дорослі, чи діти. Бо саме вони вселяють у наші душі дихання чарів та магії, відчуття, що добро завжди перемагає зло. Казки живуть поряд із нашими мріями, вони розповсюджують тепло і поліпшують настрій.

У багатьох казках за оригінальною формою викладу, незвичайними героями, цікавими назвами, фантастичними подіями може ховатись глибокий зміст. Іноді цей прихований зміст ми не розуміємо або розуміємо не до кінця, та все одно він залишається і спливає тоді, коли цього потребує життя. Казки вчать жити, вони стають для нас чимось на зразок «теоретичного життєвого досвіду».

Спершу у казці В. Симоненка «Цар Плаксій та Лоскотон» ми бачимо кумедні назви: Плаксій, Плаксоград, Нудота, Плаксота, Вай-Вай, Лоскотон –

імена героїв; як це часто буває у казках, говорять про характер смішних персонажів. Мимоволі залишаємося сміхом, коли читаємо про капітана плаксівців, який від жаху з'їв сам себе, про те, що сталося з Плаксієм та його, доньками. Теплом і впевненістю, що добро завжди переможе, повіває від сміливого дядька Лоскотона. І вже не хочеться рюмсати, скавчати через якусь дрібницю, щоб навіть у самого себе не викликати порівняння із відповідним персонажем. Нам подобається Лоскотон тим, що сильний у своїй правоті, він бачить людей такими, якими вони є насправді, розуміє їхні проблеми, вміє розрадити у скрутні часи. Тому він не залишиться довго наодинці з незгодами, адже сильніший не той, хто цар, а той, хто має багато друзів, за кого народ.

А якщо ми придивимось уважніше, то побачимо людей, які стали прототипами царя, його синів та дочок, старого дядька Лоскотона.

Патріот, син своєї України, В. Симоненко зневажав тогочасний уряд, у якому були вперті, обмежені люди, «лобами яких можна було б заклинити башту важкого танка», уряд, який забороняв людям вірити у Бога, замість цього пропагуючи якісь «наукові» теорії, уряд, що пригнічував будь-яку націоналізацію будь-якої країни, якщо вона була складовою СРСР.

Глибоким змістом відзначається сатирична *«Казка про Дурила»*. Це казка-притча, яка в алегоричній формі повістує про трагічну долю українського народу. Головний герой твору – Дурило (згадаймо Івана-дурника із народних казок), якого батько виганяє з дому, фактично рятуючи від голоду та бажаючи йому кращої долі: «Може, десь виб'ється у пани». Хлопчина блукає по всіх усядах, швидко зростає, і захотілося йому повернутися додому.

У «Речитативні старшин раю» гостро сатирично зображується такі притаманні періоду сталінської диктатури явища, як жорстокість, прагнення створити рай для вибраних за рахунок праці й страждань народу, засилля бюрократичного апарату, обдурювання людей обіцянками про сонячне майбутнє. В. Симоненко в казці вдається до прийому наївного, дитячого осмислення Дурилом побачених страшних картин і цим посилює враження від них:

– Чого, люди добрі, в вас ноги в крові?

Та це, – йому кажуть, – така у нас звичка:

До щастя дорога веде через річку –

Та річка із крові та трішки із сліз... («Казка про Дурило») [1].

Дурило довідується, що це кров тих, хто «підло не визнав ідей», які панували в тому раю для обраних, ішли шукать заховане в печерах закуте щастя – «оте, що для всіх».

І тоді він, як і личить казковому Дурилові, залишає рай і йде звільняти (й справді звільняє) з неволі дівчину-щастя. А вона сказала, що чекатиме на нього в ріднім краю, в батьківській хаті. Облудний і жорстокий рай для обраних охопило вогнем, а Дурило побачив у далині батькову хату, рідну матір... [4, с. 274].

Вірші В. Симоненка у ті страшні часи майже не друкувались, їх «вирізали» з кожного журналу або газети, бо вони були насичені любов'ю до рідного краю, глибоко пронизані українським патріотизмом. Та його творчість залишилась нам у спадок і сьогодні вчить нас бути людьми, цінувати радість життя, справжніх друзів, уболівати за долю України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Симоненко В. Вибрані твори / Упорядник Ткаченко А., Ткаченко Д. – К. : Смолоскип, 2012. – 850 с.
2. Симоненко В. В твоєму імені живу / В. Симоненко. – К., 1989. – 220 с.
3. Симоненко В. Лебеді материнства / В. Симоненко ; передм. О. Гончара. – Дніпропетровськ : Промінь, 1989. – 596 с.
4. Неділько В. Я. Василь Симоненко // Нові імена в програмі з української літератури : пос. для вчит. / Упоряд. В. Я. Неділько. – К. : Освіта, 1993. – С. 249-276.
5. <http://www.ukrlib.com.ua/sochin/printout.php?id=62&bookid=66>.